

Ք Ա Ր Ո Ջ

ՄԻԱՐԱՆ

ԱՄԱՆՈՐ ԵՎ Ս. ՄՆՈՒՆԴ

(Խոսված 1953 թվականի ամառուի և Ս. Մենդյան տոների առթիվ, Էջմիածնի Մայր Տաճարում)

«Եկայք Երթիցուք մինչև ցրեթեմնեմ»:
ՂՈՒԿԱՍ, Բ 15:

Իմ հավատացյալ եղբայրներ և քույրեր.
Ամանորի և Սուրբ Մենդյան կրկնակ տոների առթիվ, Մայր Տաճարի այս պատմական կամարների տակ, հանուն ազգիս Սրբազնագույն Հայրապետի, շնորհավորում եմ Ձեր նոր տարին և Սուրբ Մենդյան տոները:

Նոր տարի է. նոր տարի և նոր կյանք է սփռվել աշխարհի և մարդկության համար: Երկրագնդի բոլոր ժողովուրդները, հարավային ջերմ արևի տակ թե հյուսիսի ցրտաշունչ բեռնում, ցամաքի տեղ, սրտի անհուն բերկրանքով և վաղվա նկատմամբ բոցավառ հույսերով են դիմավորում նոր տարին:

Բոլորս էլ հավաքվել ենք ամանորի ավանդական սեղանների շուրջ, ճանապարհելու մեռնող տարին, որը իր հետ տանում է շատ թանկագին բան մեր կյանքից, մեր երիտասարդությունից, մեր երազներից: Ի՞նչ է կյանքը. «Մարդոյ որպէս խոտոյ են ատուրք իւր», — սովորեցնում է Ս. Գիրքը:

Իմ հավատացյալ եղբայրներ և քույրեր. հնավանդ ու շատ սիրելի սովորություն է եղել այս հանդիսավոր օրերին, հին մեռնող տարվա և նոր ծնող տարվա արանքում խորհրդածել, ամփոփվել, գեթ մեկ անգամ հետադարձ ակնարկ ձգել անցած մեր կյանքի օրերի վրա, և նոր հույսերով, նոր երազներով դիմավորել նորը:

Ժողովուրդների իմաստությունը հին, մեռնող տարին պատկերել է ծերունու կերպարանքով, իր դարձ ապրած մարդու կերպարանքով, որն իր տեղը զիջում է ուժեղ, խոստմանալից երիտասարդի կերպարանքով ներկայացող նոր տարվան:

1953 թվականն է արդեն. կանգնել ենք նոր կյանքի, նոր գործունեության, նոր հնարավորությունների առաջ:

Կյանքի մատչանում մի նոր, սպիտակ էջ էլ ավելացավ. հարկ է այն լցնել բովանդակալից և արժանավոր գործերով, հայրենասեր ու եկեղեցաշեն ձեռնարկումներով: Պատմության գիրքն անցավ 1952 թվականը:

Հավիտանականության, ժամանակի առաջ ոչինչ է այդ մի տարին: Հազարավոր տարիներն անգամ բույներին տեղություն ունեն Աստուծո համար: Կյանքը իր հավերժական զարգացման, փոփոխման ընթացքում, իր հավիտենական լինելության մեջ ընթանում է այնքա՛ն արագ, որքան մարդկային միտքը:

Այդ կարճ՝ 1952 թվականն էլ, սակայն, իզուր չանցավ մարդկային պատմության մեջ:

Անցնող 1952 թվականի մեծագույն բարիքներից մեկը մարդկության և աշխարհի համար՝ դա ժողովուրդների հերոսական, վճռական պայքարն էր խաղաղության համար:

Աշխարհի ժողովուրդները, այդ թվում և

հայ ժողովուրդը, աշնան էլ հանդարտ սրտով չեն դիմավորում նոր տարին: Այսօր երկնքում նոր ամպեր են կուտակվում: Այսօր աշխարհի հոգեկան փառախուրդ, հոգեկան բարոյական ճգնաժամերը՝ բռնություն, ատելություն արտահայտման զանազան ձևերով մեծ շափերի են հասել: Անհանգստ են ժողովրդական խաղաղասեր և աշխատունակ զանգվածները, և նրանք իրավացի են իրենց հոգեկան անհանգստության մեջ, որովհետև մթնոլորտում մեջ նոր դավեր են նյութվում ժողովուրդների ազատության, աշխարհում միասնություն խաղաղության և մարդկանց միջև համերաշխության, համագործակցության, ժողովուրդների փոխըմբռնման դեմ:

Անցնող տարին պատմության մեջ մտավ առավելագույնս որպես խաղաղության համար պայքարի միջազգային մեծ իրադարձություններով հարուստ տարի: Ժողովուրդների բոլոր ցանկությունն ու աննկուն պայքարը հանուն խաղաղության, կանխեց նոր պատերազմների ու արշավանահեղության սարսափը: Ժողովուրդներին երկրորդ համաշխարհային պատերազմի հասցրած վերքերը դեռ լիովին չեն ապաքինվել, երբ նորից աշխարհի մի մեծ մասում տանկեր ու թնդանթիներ են ձուլում նոր պատերազմի համար, և շտեմնված, հիվանդագին մոլուցքով նախապատրաստվում են նոր և ավելի ահավոր, անկուր ոճիրների:

«Տե՛ր տեսցէ և այց արասցէ» իր ժողովրդին:

Անցնող 1952 թվականը քիչ հաջողություններ չի բերել ամբողջ աշխարհում խաղաղության մեծ գործին, ժողովուրդների եղբայրական համագործակցության վսեմ ջանքերին:

«Սրանի՜ խաղաղարարաց, դի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեացին»:

Այսօր երկրագնդի բոլոր մասերում հարյուր միլիոնավոր մարդկանց ուշադրությունը սրտատրոփ կենտրոնացել է խաղաղության մեծ գործի շուրջ: Նրանք խաղաղություն են պահանջում աշխարհի, մարդկության համար, իրենց և իրենց զավակների, թոռների ու ժոռների համար: Ամանորի և Սուրբ Մննդյան այս տոնական օրերին, որքա՜ն խրախուսիչ ու վճռական, պայծառ է հընչում ժողովուրդների խաղաղության անխորտակելի կամքի արտահայտությունը. «Բավական է ավիրել քաղաքներն ու երկրները, բավական է մահաբեր դենք կուտակել, բավական է ատելություն քարոզել և պատերազմների կոչ անել»:

Տարբեր քաղաքական հայացքների և կրոնական համոզմունքների տեր միլիոնավոր մարդիկ միավորված են այսօր՝ 1953 թվա-

կանի նորածագ շեմքին ընդհանուր խաղաղությունը պաշտպանելու սրբազան և ազնիվ գաղափարով:

«Ջան բաղմաց ձայն Աստուծոյ»:

Ժողովուրդները իրենց սեփական կյանքով և արյունով պատրաստ են ընդմիշտ փակելու պատերազմների արշավանահանապարհը: Ահա՛ թե ինչու աշխարհի բոլոր ժողովուրդները, այդ թվում և հայ ժողովուրդը, իրենց հայացքները սեռեկ են խաղաղության համար պայքարող ազնիվ մարդկանց կողմը:

Խաղաղությունը կհաղթի՝ պատերազմին:

Մեռնող տարվա հետ պե՛տք է մահանան ու չքանան նոր պատերազմի բոլոր փորձերը:

Համատեղ ջանքերով պետք է աշխատել չեղոքացնելու աշխարհում «ուժի քաղաքականությունը» և հռչակելու արդարության, իրավունքի, ժողովուրդների իրավահավասարության քաղաքականությունը:

«Պտույլ արդարութեան խաղաղութեամբ սերմանի այնոցիկ, որ առնեն զխաղաղութիւն (Հակոբ առաք., Ընդհանրական թուղթ, Գ 18):

Խաղաղության երգը շրթներին՝ նոր հույզերով է դիմավորում նաև հայ ժողովուրդը թե՛ Հայրենիքում և թե՛ Սփյուռքում նոր տարին և Քրիստոսի հրաշափառ Մննդյան տոնը:

1952 թվականը հայ ժողովրդի կյանքում նշանակալից պատմական թվականներից մեկը հանդիսացավ. նոր հաջողությունների, նոր նվաճումների, խաղաղ ու ստեղծագործ աշխատանքի տարի:

1952 թվականի ընթացքում համառ պայքարով ձեռք բերված մեր ժողովրդի նվաճումները է՛լ ավելի ամրապնդել են մեր երկրի, մեր Հայրենիքի հզորությունը, և ապահովել են ավելի կուլտուրական, բարձր կյանք ու բարօրություն մեր ժողովրդի համար:

Հայ ժողովուրդը իր Հայրենիքում, իր հաղաթափ երկրի քաղաքացու բարձր գիտակցությամբ, ազգային հպարտությամբ է դիմավորում նոր տարին:

Անցած 1952 թվականը մեր ժողովրդին նորանոր հաջողություններ բերեց գիտության, կուլտուրայի, արվեստի, արդյունաբերության և այլ բնագավառներում: Մեր ժողովուրդը անցած 1952 թվականին մի փառավոր էջ ևս ավելացրեց իր հերոսական պատմության վրա, աշխատանքի, խաղաղ ստեղծագործության, ժողովրդական տնտեսության բնագավառներում:

Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ եկեղեցին էլ, մեր հայրենասեր Հայրապետի իմաստուն ղեկավարությամբ, 1952 թվակա-

նին բոլորեց հոգևոր, կրթական վերադարձնելի մի խոստմնալից տարի: Վեհափառ Հայրապետի ամենօրյա հոգատարության և հայրական խնամքի տակ հասակ է առել Մայր Աթոռի երիտասարդ, խոստմնալից ու շնորհալի հոգևորականների մի նոր սերունդ, որը պատրաստ է պատվով ու նախանձախնդրությամբ կատարել իր պարտքը՝ հանդես գալ ժողովրդի և իր նկեղեցու:

Անցած 1952 թվականը գոհունակությամբ և հայրենասիրական հպարտությամբ է լրցնում հայրենասեր յուրաքանչյուր հայ մարդու սիրտը:

Բարի սերմնացանի նման երգով ու մեծ հույսով ցանում է մեր ժողովուրդը, Տեղի չոր է տալիս ու աճեցնում բերքը՝ Երեւ միտք իրենում, ընդ միտք վաթսու, և ընդ միտք հարիւր:

Քրիստոնեության անցած պատմական ուղին պայծառ լուսարձակի նման լուսավորել և լուսավորում է մինչև այժմ էլ առաջավոր մարդկանց պաշարի ուղին հանուն խաղաղության՝ երկրի վրա, և ժողովուրդների միջև համերաշխության և համագործակցության:

Քրիստոսի ծնունդը պատմական մի եղևույթուն էր մարդկության պատմության մեջ: Այն դարերով ոգեշնչել և դադափարապես դիմել է մարդկանց ընդդեմ բռնության, մեղքի, ագիտության իրենց պաշարում:

Մի օր, Արևելքի հեռավոր ու մոռացված մի անկյունում ծագեց «Արեգավորի արդարութեան», «Աստղն Յակոբայ»: Իր ժամանակին իր ուղին կորցրած մարդկությունը մեծ բերկրանքով դիմավորեց «Աստղի ծագումը»: Աշխարհը նրա աստղի լույսով անցավ դարերի ճանապարհը: «Ի բէն ելց է ինձ իշխան, որ հովուեացէ զժողովուրդն իմ զԽալալէ»: Քրիստոսի առաջ դարեր ու ազգեր ծնրադրել ու ծնրադրում են. «Յանուն Յիսուսի ամենայն ծունր կրկնեացի, երկնաւորաց, երկրաւորաց և սանդարամետականաց»: Նրա խանձարուրի առաջ ամենից առաջ ծնրադրել են հովիվներն ու ապա հին Արևելքի իմաստուն մոգերը:

Ի՞մ քրիստոնյա եղբայրներ և քույրեր, երջանիկ մոգերի և բարի հովիվների նման մենք էլ մի պահ մեր մտքի թևերով ու հոգու զորությամբ դառնանք 20 դար դեպի ետ, դեպի պատմության խորքերը, դեպի Բեթղեհեմ, մեր հոգու բոլոր հույզերը, մեր սրտի բոլորանկեր մեր մատուցաններ մանկացալ Աստուծո: «Արծաթ և ոսկի ոչ ունիմք» մոգերի պես, բայց ունենք հովիվների սրտառու հավատը, ծնրադրենք մանուկ խաղաղության օրորոցի առաջ, ճշորում ա-

մենայն դանձր իմաստութեան և դիտութեան ծածկեալ կան:

Եվ գիտե՞ք ի՞նչ սրտառու պատկեր կպարզվի մեր մահկանացու աչքերի առաջ: Մի նորածինի խանձարուր-օրորոցի վրա, համակ գորով ու գուրգուրանք, հսկում է մի շնորհալի կին: Մայր է այդ կինը. օրորոցը խորհրդանշանն է կյանքի, մայրը՝ խորհրդանշանն է կյանքի հավերժության:

Քրիստոսի ծննդյան ողջ նշանակությունը ամփոփվում է այս երկու համեստ, բայց բազմանշանակալից բառերի մեջ՝ մանկություն և խաղաղություն. խաղաղություն՝ մանուկներին: Քրիստոնեությունն էր, որ առաջին անգամ բարձրացրեց մանկության խորունկ նշանակությունը և մանուկներին վերցրեց իր պաշտպանության տակ: Հին Հունաստանում ոչնչացնում էին թույլ ու տկար մանուկներին: Կայսերական Հռոմը, որի օրենսդրության վրա այնքան շնորհալից դավիաւնեւում են խոսում պատմաբանները, անսահման իշխանություն էր տալիս հայրերին իրենց երեխաների նկատմամբ: «Թող տուք մանկուտյոգ դալ առ իս, և մի՛ արգելուք զդոսա, զի աշխարհեացդ է արքայութիւն երկնից»:

Քրիստոսի ծննդյան տարեդարձը, ամենից առաջ, տոնն է աշխարհում բոլոր մանուկներին. թող նրանց ամենը ու սրտագին երգերը միախառնվեն Բեթղեհեմի իրենց մարտիրոս ընկերների օրհնության հետ, որոնք զոհվեցին խաղաղության համար:

Ժողովուրդները միավորված են այսօր ընդհանուր խաղաղությունը պաշտպանելու սրբազան ու ազնիվ դադափարով, որպեսզի նոր Հերովդեսներ չկրկնեն Բեթղեհեմի մանկանց կոտորածները, և որպեսզի ամեն տան մեջ իր օրորոցում խաղաղ քնի իր աչքերն առաջին անգամ կյանքին և արևին բաց անող յուրաքանչյուր մանուկ:

Հերովդեսներ միշտ էլ պատրաստ են ամենից մանուկների արյունը թափելու համար, իրենց տխուր փառասիրությունների և շահերի համար: Պետք է կտրել այդ ձեռքերը:

Դեպի խաղաղություն տանող ճանապարհին խոշոր քաղ կրկնի մայրերի միասնական, մեծական պաշարը հանուն խաղաղության, ընդդեմ պատերազմի: Պատերազմը ոճիր է ամենից առաջ մանկության դեմ. մանկությունը հույսն ու ապագան է մարդկության: Մայրերը երեխաներ չեն բերում նրանց թնդանոթի միա դարձնելու համար: Պետք է ոտքի կանգնեցնել երկրագնդի բոլոր անկյուններում գտնվող մայրերին՝ հանուն իրենց երեխաների կյանքի ապահովության, ապագալի: Պետք է հուժկու և վճռական հնչի մայրերի ձայնը՝ ընդդեմ

պատերազմի, որպեսզի մայրերը այլևս երբեք արցունք չթափեն Հոաքելների նման, Հերովդեսի ձեռքով սպանված իրենց անմեղ սրտի հատորների համար:

Քրիստոսի հրաշափառ Մենդյան տունը իր «մեծ և սքանչելի խորհրդի» շուրջն է հավաքում մայրերին և նրանց սրտի ծաղիկներին՝ երեխաներին:

Հին աշխարհը, հելլենիստական կուլտուրայի կենտրոնները՝ Աթենքը, Հռոմը, Անտիոքը, Ալեքսանդրիան իրենց ողջ գիտությունը, հին մշակույթով, մատենադարաններով, փիլիսոփայական սխտեմներով չկարողացան աշխարհին և մարդկությանը տալ ցանկալի խաղաղությունը, ինչ բերում էր Քրիստոսը. «Զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ, ոչ որպէս աշխարհս տայ, տամ ես ձեզ»: Քրիստոնեական խաղաղությունը լուր պատերազմի վախճանը չէ, այլ ապրված, համերաշխ կյանք, որտեղ մեկի երջանկությունը երջանկություն է մյուսին, որտեղ վերջ է գտել գալլային օրենքը, որտեղ գալլերն ու փառները միասին են ճարակում:

Ամանորի և Սուրբ Մենդյան օրերին, մի անգամ ես աշխարհով մեկ հոչակվում եմ

Քրիստոսի խաղաղության և համերաշխության պատգամները: Պետք է նախ երկրի վրա թագավորի խաղաղությունը, որպեսզի մարդկանց մեջ էլ հաստատվի ցանկալի «հաճությունը»:

Խաղաղության գործը արդար է, որովհետև Քրիստոսի գործն է, պետք է այն պահպանել աչքի լույսի պես, արիաբար:

Խաղաղությունը գործի է վերածվում մեր օրերին: Այն իր ձեռքն է վերցրել ժողովուրդը, որը դարերով զուրկ է մնացել խաղաղությունից:

Թող 1953 թվականը լինի աշխարհի բոլոր ժողովուրդների և նրանց թվում հայ ժողովուրդի համար խաղաղ, շինարար, ստեղծագործ աշխատանքի տարի, ժողովուրդների միջև համաձայնության տարի, խաղաղության վերջնական հաղթանակի տարի, երկրի վրա Աստուծո թագավորության հաստատության տարի:

Աղոթենք սրտագին, որպեսզի «լուսնային պատերազմունք, դադարեսցին յարձակմունք թշնամեաց, տնկեսցի սէր և արդարութիւն ի յերկրի», ամեն:

